

DE LEIDRAAD STANDAARD ARCHEOLOGISCHE MONITORING (SAM) IN DE PRAKTIJK:
AANWIJZINGEN VOOR OPDRACHTGEVERS VAN ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK

U werkt bij een gemeente of provincie, of u bent verantwoordelijk voor het beheer van een beschermde archeologische vindplaats?

DAN KUNT U DE SAM ALS VOLGT GEBRUIKEN

Stel dat binnen uw **gemeente** één of meer archeologische vindplaatsen liggen. Deze vindplaatsen zijn van zodanige wetenschappelijke waarde dat zij niet mogen worden opgegraven of anderszins aangetast. Zij moeten dus in situ – op hun oorspronkelijke plaats in de bodem - behouden blijven.

Dat is een mooi uitgangspunt, maar daarmee is de bescherming van die vindplaats nog niet gegarandeerd. De omstandigheden in de bodem zijn door menselijk handelen en door natuurlijke invloeden nou eenmaal niet stabiel. Hoe weet u of de kwaliteit van de vindplaats in de bodem niet (verder) achteruit gaat? Wat zijn de effecten van grootschalige nieuwbouw op een aangrenzend terrein? Het veranderen van de grondwaterstand kan bijvoorbeeld grote gevolgen hebben voor een vindplaats. De kwaliteit van allerlei organisch materiaal, zoals hout en botten, komt

dan in gevaar. Nu kunnen de effecten van zulke veranderingen altijd gemeten worden, waarna extra maatregelen kunnen worden genomen. Dit is actief beheer van een vindplaats. Dat is echter alleen zinvol als u eerst een zogenaamde 'nulmeting' heeft laten uitvoeren. Hoe deze nulmeting en de monitoring op langere termijn het beste uitgevoerd en beschreven kunnen worden, staat in de SAM.

Door de **Provincie** kan de SAM ook als instrument worden gebruikt, bijvoorbeeld door hem in te zetten in Gebiedsplannen. Waar de Provincie de zorg voor het actief beheer van Rijksbeschermde monumenten op zich heeft genomen, kan zij vragen de werkzaamheden in het kader van dat beheer met de SAM als leidraad uit te voeren. Ook in dit geval geldt: de eventuele achteruitgang van de kwaliteit kan alleen zinvol gemeten worden als eerst een zogenaamde 'nulmeting' is uitgevoerd. Daarna volgt de monitoring.

Proefsleuven → Waardering → Bepalen Fysieke Kwaliteit → 'Nulmeting' conform de Standaard Archeologische Monitoring (SAM)

DE NULMETING IN UITVOERING:

EEN BELANGRIJK TOETSINGSKADER VOOR OPDRACHTGEVERS

Middels een PvE of offerte kunt u de opdrachtnemer vragen naar het uitvoeren van een nulmeting wanneer u op een terrein te maken krijgt met een waarderend archeologisch onderzoek. Conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) wordt waarderend onderzoek uitgevoerd bij een inventariserend veldonderzoek (IVO). Dit type onderzoek bestaat meestal uit het graven van proefsleuven en wordt onder meer afgesloten met een waardering.

Het bepalen van de fysieke kwaliteit is een belangrijk aspect van deze waardering en wordt voor een groot deel in het veld uitgevoerd. Het gehele onderzoek wordt afgesloten met een eindrapportage. De KNA verwijst, waar relevant, naar de SAM. Het gebruik ervan is niet verplicht, het is immers een richtlijn. U kunt hier bij opdrachtverlening wel expliciet naar vragen. U vraagt hiermee niet naar nieuwe en dure technieken, maar vraagt de archeoloog parameters- of de specifieke gegevens die grotendeels al beschikbaar zijn op een systematische wijze te beschrijven. Het gebruik van de SAM dwingt de archeoloog namelijk om zijn uitspraken over de fysieke kwaliteit van een vindplaats op meetbare gegevens te baseren. Dit is voor u als opdrachtgever van wezenlijk belang voor het uiteindelijke selectiebesluit en de maatregel die daaruit voortvloeit.

Als het selectiebesluit leidt tot de maatregel om de vindplaats in situ te behouden, kunnen de resultaten van de nulmeting vervolgens gebruikt worden voor het actieve beheer of voor andere inrichtingsmaatregelen.

Kortom, u heeft met de SAM een belangrijk instrument in handen. Maar de SAM kan alleen goed werken als u er ook naar vraagt!

FYSIEK BESCHERMEN IN DE KNA

Fysiek Beschermen is een protocol binnen de KNA. Het beschrijft hoe de archeoloog kan bijdragen aan het in situ behoud van een vindplaats. U kunt als opdrachtgever vragen naar deze archeologische expertise. Volgens de KNA leidt dit tot twee documenten die u kunt gebruiken bij het beheer van een in situ behouden vindplaats.

1. OPSTELLEN VAN EEN ARCHEOLOGISCHE VISIE

OP BEHEER & INRICHTING

De archeologische visie op beheer & inrichting zegt wat (welke archeologische waarden) en waar (in welk gebied) in stand gehouden moet worden en waarom. Ze geeft aan welk specifiek doel met beheer en inrichting wordt nagestreefd, wat het belang daarvan is en wat deze (kwantitatief en kwalitatief) inhoudt.

2. OPSTELLEN VAN ARCHEOLOGISCHE RICHTLIJNEN

VOOR BEHEER & INRICHTING (INCLUSIEF MONITORING).

De richtlijnen geven aan hoe de beheer- en inrichtingsmaatregelen afgestemd moeten worden op de archeologische waarden, zodat optimaal wordt bijgedragen aan de instandhouding hiervan en hoe voorkomen kan worden dat schade wordt veroorzaakt bij de uitvoering van maatregelen.

Het formuleren van deze visie en het opstellen van richtlijnen voor beheer en inrichting zijn in grote mate specialistische werkzaamheden en in de KNA voorbehouden aan een Senior Archeoloog Fysiek Beschermen.

De SAM is te gebruiken bij alle in situ behouden archeologische vindplaatsen. Hieronder vallen de door de Rijksoverheid beschermde monumenten, gemeentelijke monumenten en alle overige terreinen waaronder een archeologische vindplaats bewaard moet blijven.